

Rariteitenkabinet

Meet Stephen en Timothy Quay (1947). Eeneiige tweeling en animatiefilmduo uit Amerika, geobsedeerd door allerhande curiosa, opgezette dieren, tekeningen van psychiatrische patiënten en literatuur. Deze Quay brothers illustreerden aanvankelijk sciencefiction boeken, maar maken sinds 1979 samen duistere animatiefilms, die ze van het begin tot het einde zelf produceren. Van de decors en het verzinnen van de personages met hun semimechanische bewegingen, tot het camerawerk en de montage. Komt de poëtische en melancholische stijl je bekend voor? Dat kan; de broers maken ook videoclipps en reclamefilmpjes voor onder andere MTV. De tentoonstelling *The Quay Brothers' Universum* biedt een kijkje achter de schermen én in het brein van de makers. Naast de films worden kijkdozen getoond, zogenaamde dormitoria, waarin de filmsets zijn opgesteld. Samen met inspiratiebronnen als medische apparaten, filmaffiches en tekeningen, komt het fantastische universum van de broers tot leven.

The Quay Brothers' Universum
Eye Film Instituut, Amsterdam
15 december tot en met 9 maart
€ 1,50 korting op de toegang met je CJP-pas
eyefilm.nl

TEKST TESSA VERHEUL

BEELD COLLECTIE DE PONT, PETER COX

Donker & licht

Details:

Uitgevoerd op: zondag 3 november
 Het publiek: Nederlanders, jong en oud
 Kijkduur: 3 - 10 minuten

Citaten:

'Ik vind dit heel rustgevend.'
 'Mag je hier wel praten?'
 'Ik zie niets!'
 'Zijn hier eigenlijk meer mensen?'
 'Het is alsof ik net wakker word.'
 'Volgens mij kun je er zo in stappen.'
 'Waar eindigt deze ruimte?'
 'Zie jij iets?'
 'Ik ben bang!'

In tentoonstellingen van moderne en hedendaagse kunst staat de traditionele museumetiquette vaak op losse schroeven. Stil zijn? Welnee! Nergens aanzitten? Allang achterhaald! Toch blijf je als museumbezoeker een tikkeltje terughoudend in verband met alarmbellen en boze suppoosten. De reacties op de lichtinstallatie *Wedgework III* (1969) van de Amerikaanse kunstenaar James Turrell (1943) zijn hier een goed voorbeeld van: 'Ik zie niets!' 'Mag je hier eigenlijk praten?'. Dan, in paniek: 'Zijn er meer mensen hier?'. Is de verwarring die het publiek doormaakt wat de kunstenaar in gedachten had?

De Turrell (in 1993 door het museum aangekocht) staat verdekt opgesteld in het midden van de open, lichte museumruimte. De tijdelijke tentoonstellingen worden er omheen geplaatst. Zo kan het zomaar gebeuren dat je rondkijkt op een foto-expositie, om een afslag te nemen en plotseling in een donkere gang te belanden. Op de tast loop je door de lichtsluis. Voorzichtig doe je nog wat stapjes vooruit, wanneer je plotseling vanuit je rechterooghoek fluorescerend paars licht ziet schijnen. Verder is het donker. Laat je niet afschrikken, niet omdraaien; nu moet je volhouden.

Het prachtige *Wedgework III* ontwaart zich namelijk langzaam. Je ogen hebben tijd nodig om aan het donker wennen. Als een mist die optrekt, krijg je steeds meer te zien. De installatie bestaat uit een ruimte die diagonaal wordt doorkruist; aan de linkerkant bevindt zich een metersbrede uitsparing in de muur. Minimaal belicht vallen alleen de lijnen op. De vlakken doen denken aan een podium, maar dit toneel blijft leeg. Het licht zelf speelt de hoofdrol en wordt zelfs tastbaar. Wat

begint met een paarse baan licht op de muur, eindigt in een genuanceerd kleurenpalet. Neem de tijd en ga op onderzoek uit.

Net als in zijn andere werk tart Turrell je gevoel van ruimte. Het lijnenspel verandert je perspectief, het is volstrekt onduidelijk waar deze mysterieuze installatie eindigt. 'Volgens mij is het wel echt een open ruimte of een gat daar in de muur en geen geprojecteerde illusie', zegt een jongen tegen zijn vriendin. Een jong meisje steekt haar arm iets te ver over de reling en heel kort gaat er een alarm af. Alarmbellen ten spijt, is dit precies wat Turrell zou willen. Het gaat hem om de beleving van de ruimte en het licht, om desoriëntatie en verwarring die hij sinds de jaren zestig als kunstenaar veroorzaakt. De installaties laten je onbewust nadenken over jouw eigen rol als toeschouwer, zoals ook wel blijkt uit quotes die we in het museum horen. Het gaat Turrell om de persoonlijke beleving. Je kunt het dus niet fout doen, zien of interpreteren.

Bezoekers doorlopen een compleet spectrum van emoties: van angst tot onwennigheid en via nieuwsgierigheid tot berusting. 'Het is alsof ik net wakker word' fluistert niemand. Ergens in de verte klinken de geluiden van andere kunstkijkers, maar die doen er al lang niet meer toe. Onthoud voor je eigen bezoek de ongeschreven installatie-etiquette: een subtiel kuchje is genoeg om te voorkomen dat je andere mensen de stuipen op het lijf jaagt, door opeens achter ze op te duiken.

James Turrell - *Wedgework III* (1969)
 Onderdeel van collectie museum De Pont, Tilburg
 Toegang: € 10,- / Met CJP-pas: gratis
 depont.nl